

מסורת הש"ס

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מט.

עין משפט
נר מצוה

סב א מ"י פ"ב מהל' בית
המדרה הל' ח סמג
פסוק קמ"ג:
סב ב מ"י שם הלכה יא:
סב ג מ"י שם הלכה יב:

רבינו חננאל

תניא אמר ר' אליעזר בר'
צדוק לול קטן היה בין
כבש למזבח כמערבו של
כבש. פרחי כהונה אחת
לשבעים שנה יורדין שם
ומלקטין משם יין קרוש
הדומה לעיגול דבילה
ושורפין אותו בקורש. שני
בקורש הסך.

שכל מוצב שאין לו לא כבש ולא קרן ולא
כמחל לתימיה ולכן נפסל לעבודה דליל לול קרן דפנימיה
פוסלת כבש מוצב כדי שחגורו זה לפורן כדלמא פ"ק דחולין
(דף י"א. וס' וטעמא פירש שם נקוט' משום דכתיב אכנס שלמות חגגה
[ובסידור] פליגי זה מחלף החם ר"ש

בן יוחי אומר טפח ר' אליעזר בן
יעקב אומר חמית וי"ל דהטעם משום
דלא חשיב ריבוע למר כהאי שיעורא
ולמר כהאי שיעורא וריבוע מעבד
דקמתי הכא ומיניה במזבח ניחא
דכתיב רבוע יהיה המזבח אבל קרן
מגלגל דסד היה נקבן דלע"פ שפירש
כאן נקוט' קרן אכן מרובע אמה על
אמה ברום אמה לא יתכן דע"י מלכין
נעשה כדל' בפ' אהיה מקומן (וזהו
מ. וסמא רבוע דקרן ילפין ממזבח
וא"ת ואכני מוצב מאי איריא משום
דנפגמה חיפוק ליה משום דחסרה
האבן ואפילו לא נפגמה לא קרינן
בה שלמות דמזבח פ' אהיה מקומן
(ס' ג' מורחית דרומית שלא היה לו
יסוד דפרק היכי נעבדי לא דגזי'
לא אכנס שלמות אחר רחמנא וי"ל
דהכי קאמר ליה החם אי גזי' לשבר
האבן אי אפשר [לשבר] בלא פגימה
ואין כאן שלמות וא"כ לא לפחות
ולהחליק בסבין בלא פגימה איכא
אסורא דלא חניף עליהן כחל וכן
משמע במסכת ע"ז פ' ר' ישמעאל
(דף נ"ג) גבי אכני מוצב וס' קלאס ונגזס
בית שמונא דקאמר היכי נעבדי
יתבררנהו אכנס שלמות אחר רחמנא נסרינהו פ' לעשות בלא פגימות
לא חניף עליהם כחל כתיב וא"ת וליעבדו על ידי שמיר דבבית
שני הוה שמיר דמזבח במסכת סוטה כ"ב עגלה ערופה (דף נח.)
דקאמר משמחו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בית
המקדש בטל שמיר והיינו בית שני דאי בית ראשון ליערבינהו משחרב
בית המקדש בטלו אורים ותומים ושמיר דמשמחו נביאים הראשונים
היה מורכב בבית דמניא בגמ' משחרב בהמ"ק בטלו אורים ותומים
והיינו בית ראשון דמחשה דברס חסר בית שני מבית ראשון כדאיתא
ביומא (דף נ"א) אלא בטל השמיר היינו לאחר בית שני וכן הוה דקאמר
רשב"ג החם משחרב בהמ"ק יטל טעם הפירות מסתמא לאחר מורכב
בית שני קאמר שחרב בימיו חדע דאשכחן בבית שני שהיו פירות
מתברכין בימי שמעון בן שטח ונעשין חטין ככליות של שור הגדול
ועוד יש להביא ראיה דהוה שמיר בבית שני מעובדא דדמא בן נחמיה
דפ"ק דקידושין (דף נ"א) ודפ"ב דע"ז (דף נ"ג) וס' בנשקו ממנו חכמי
ישראל אכנס לאחר אפוד כעו שמיר דקאמר ר' נתנאל פ' מ"ה ע"ג
ערופה (סוטה נ"ח) דכתיב במלואותם ואפי' ר' יהודה דפליגי עליה ואמר
שמיר שני בנה שלמה את בהמ"ק מורה נמי דאכני אפוד כעו שמיר
דמזבח פ' מי אשחזו (גיטין ס"ה) וס' גבי צינן בהמ"ק עשה שלמה
דקאמרין היכי נעבדי איכא שמיר דאיתיה משה לאכני אפוד והוא על
כרחי רבי יהודה היא דל' נתמיה לא הוה שמיר לבית המקדש ועובדא
דדמא בן נחמיה בבית שני הוה דקאמרין החם לשנה נולדה לו פרה
אלויה בעדרו ושבע פרות היו הראשונה עשה משה שניה עשה
עזרא דמתן במסכת פרה (פ"ג מ"ה) וכיון שהיה שמיר בבית שני
דכפרסית אמאי גמזס בית שמונא וי"ל שמיר אין עושה אותן שלמות
שלא שחגורו זה לפורן וא"ת א"כ היאך בנו את המזבח דלא אפשר
לומר שהיה מתקן מנחון ומכניסו מצפנים דאפילו כ' האי גזונא במזבח

בשם
יתבררנהו אכנס שלמות אחר רחמנא נסרינהו פ' לעשות בלא פגימות
לא חניף עליהם כחל כתיב וא"ת וליעבדו על ידי שמיר דבבית
שני הוה שמיר דמזבח במסכת סוטה כ"ב עגלה ערופה (דף נח.)
דקאמר משמחו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בית
המקדש בטל שמיר והיינו בית שני דאי בית ראשון ליערבינהו משחרב
בית המקדש בטלו אורים ותומים ושמיר דמשמחו נביאים הראשונים
היה מורכב בבית דמניא בגמ' משחרב בהמ"ק בטלו אורים ותומים
והיינו בית ראשון דמחשה דברס חסר בית שני מבית ראשון כדאיתא
ביומא (דף נ"א) אלא בטל השמיר היינו לאחר בית שני וכן הוה דקאמר
רשב"ג החם משחרב בהמ"ק יטל טעם הפירות מסתמא לאחר מורכב
בית שני קאמר שחרב בימיו חדע דאשכחן בבית שני שהיו פירות
מתברכין בימי שמעון בן שטח ונעשין חטין ככליות של שור הגדול
ועוד יש להביא ראיה דהוה שמיר בבית שני מעובדא דדמא בן נחמיה
דפ"ק דקידושין (דף נ"א) ודפ"ב דע"ז (דף נ"ג) וס' בנשקו ממנו חכמי
ישראל אכנס לאחר אפוד כעו שמיר דקאמר ר' נתנאל פ' מ"ה ע"ג
ערופה (סוטה נ"ח) דכתיב במלואותם ואפי' ר' יהודה דפליגי עליה ואמר
שמיר שני בנה שלמה את בהמ"ק מורה נמי דאכני אפוד כעו שמיר
דמזבח פ' מי אשחזו (גיטין ס"ה) וס' גבי צינן בהמ"ק עשה שלמה
דקאמרין היכי נעבדי איכא שמיר דאיתיה משה לאכני אפוד והוא על
כרחי רבי יהודה היא דל' נתמיה לא הוה שמיר לבית המקדש ועובדא
דדמא בן נחמיה בבית שני הוה דקאמרין החם לשנה נולדה לו פרה
אלויה בעדרו ושבע פרות היו הראשונה עשה משה שניה עשה
עזרא דמתן במסכת פרה (פ"ג מ"ה) וכיון שהיה שמיר בבית שני
דכפרסית אמאי גמזס בית שמונא וי"ל שמיר אין עושה אותן שלמות
שלא שחגורו זה לפורן וא"ת א"כ היאך בנו את המזבח דלא אפשר
לומר שהיה מתקן מנחון ומכניסו מצפנים דאפילו כ' האי גזונא במזבח
בשם
לולב וערבה פרק רביעי סוכה
שכל מוצב שאין לו לא כבש ולא קרן ולא
כמחל לתימיה ולכן נפסל לעבודה דליל לול קרן דפנימיה
פוסלת כבש מוצב כדי שחגורו זה לפורן כדלמא פ"ק דחולין
(דף י"א. וס' וטעמא פירש שם נקוט' משום דכתיב אכנס שלמות חגגה
[ובסידור] פליגי זה מחלף החם ר"ש
בן יוחי אומר טפח ר' אליעזר בן
יעקב אומר חמית וי"ל דהטעם משום
דלא חשיב ריבוע למר כהאי שיעורא
ולמר כהאי שיעורא וריבוע מעבד
דקמתי הכא ומיניה במזבח ניחא
דכתיב רבוע יהיה המזבח אבל קרן
מגלגל דסד היה נקבן דלע"פ שפירש
כאן נקוט' קרן אכן מרובע אמה על
אמה ברום אמה לא יתכן דע"י מלכין
נעשה כדל' בפ' אהיה מקומן (וזהו
מ. וסמא רבוע דקרן ילפין ממזבח
וא"ת ואכני מוצב מאי איריא משום
דנפגמה חיפוק ליה משום דחסרה
האבן ואפילו לא נפגמה לא קרינן
בה שלמות דמזבח פ' אהיה מקומן
(ס' ג' מורחית דרומית שלא היה לו
יסוד דפרק היכי נעבדי לא דגזי'
לא אכנס שלמות אחר רחמנא וי"ל
דהכי קאמר ליה החם אי גזי' לשבר
האבן אי אפשר [לשבר] בלא פגימה
ואין כאן שלמות וא"כ לא לפחות
ולהחליק בסבין בלא פגימה איכא
אסורא דלא חניף עליהן כחל וכן
משמע במסכת ע"ז פ' ר' ישמעאל
(דף נ"ג) גבי אכני מוצב וס' קלאס ונגזס
בית שמונא דקאמר היכי נעבדי
יתבררנהו אכנס שלמות אחר רחמנא נסרינהו פ' לעשות בלא פגימות
לא חניף עליהם כחל כתיב וא"ת וליעבדו על ידי שמיר דבבית
שני הוה שמיר דמזבח במסכת סוטה כ"ב עגלה ערופה (דף נח.)
דקאמר משמחו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בית
המקדש בטל שמיר והיינו בית שני דאי בית ראשון ליערבינהו משחרב
בית המקדש בטלו אורים ותומים ושמיר דמשמחו נביאים הראשונים
היה מורכב בבית דמניא בגמ' משחרב בהמ"ק בטלו אורים ותומים
והיינו בית ראשון דמחשה דברס חסר בית שני מבית ראשון כדאיתא
ביומא (דף נ"א) אלא בטל השמיר היינו לאחר בית שני וכן הוה דקאמר
רשב"ג החם משחרב בהמ"ק יטל טעם הפירות מסתמא לאחר מורכב
בית שני קאמר שחרב בימיו חדע דאשכחן בבית שני שהיו פירות
מתברכין בימי שמעון בן שטח ונעשין חטין ככליות של שור הגדול
ועוד יש להביא ראיה דהוה שמיר בבית שני מעובדא דדמא בן נחמיה
דפ"ק דקידושין (דף נ"א) ודפ"ב דע"ז (דף נ"ג) וס' בנשקו ממנו חכמי
ישראל אכנס לאחר אפוד כעו שמיר דקאמר ר' נתנאל פ' מ"ה ע"ג
ערופה (סוטה נ"ח) דכתיב במלואותם ואפי' ר' יהודה דפליגי עליה ואמר
שמיר שני בנה שלמה את בהמ"ק מורה נמי דאכני אפוד כעו שמיר
דמזבח פ' מי אשחזו (גיטין ס"ה) וס' גבי צינן בהמ"ק עשה שלמה
דקאמרין היכי נעבדי איכא שמיר דאיתיה משה לאכני אפוד והוא על
כרחי רבי יהודה היא דל' נתמיה לא הוה שמיר לבית המקדש ועובדא
דדמא בן נחמיה בבית שני הוה דקאמרין החם לשנה נולדה לו פרה
אלויה בעדרו ושבע פרות היו הראשונה עשה משה שניה עשה
עזרא דמתן במסכת פרה (פ"ג מ"ה) וכיון שהיה שמיר בבית שני
דכפרסית אמאי גמזס בית שמונא וי"ל שמיר אין עושה אותן שלמות
שלא שחגורו זה לפורן וא"ת א"כ היאך בנו את המזבח דלא אפשר
לומר שהיה מתקן מנחון ומכניסו מצפנים דאפילו כ' האי גזונא במזבח

נכסים

שכל מוצב כו'. להכי אין כשר לעבודה שכל המזבח שאין לו קרן
וכבש ויסוד וריבוע פסול לעבודה הכי גרסינן. קרן אכן אמה על אמה
ברום אמה לכל קרן ויסוד דהיינו אמה כניסה ראשונה וריבוע שאינו
מרובע אס חסר אחד מכל אלו פסול. וטעמא אחר רב הוה בשמיטת
קדשים (וזהו ס' כ' כל מקום שנאמר
המזבח לעבד דהכי משמע המזבח והו'
המזבח העשוי כן והכן כבולו כתיב
המזבח על קרנות המזבח כאלעזר
במלואים (שמות ט"ו) וכבש כתיב אל
פני המזבח (ויקרא ו') והכבש הוא פניו
של מזבח שהוא פתחו ועלייתו וביסוד
כתיב אל יסוד המזבח (שם ט') וכריבוע
כתיב רבוע יהיה המזבח (שמות ט'):
רבי יוסי בר יודא אומר אף הסוכב.
מעבדו דקסבר כרכוב המזבח והו'
הסוכב והרי נאמר בו המזבח ורבען
סנידא ליה זהו הכיור והכי אמרינן
בזבחים בפרק קדשי קדשים (ס' ט'):
שיטין. חלל שחמם המזבח כנגד
מקום הנכסים: **חמוקי.** סמרי לשון
חמק עבר (ש"י ה') נסתר ונכסה ממני
וכן עד מתי מתחמקין (ויקרא לא)
חסמרי ממני שאת נוסה ליקרב אלי
על שמעלת צי. חמוקי ירכין לשון
יך המזבח (ויקרא א'): **מעשה ידי**
אומנותו של הקב"ה גרסינן. ועליהם
כרה דוד וכו' לא גרסינן ליה במזבח
והכא נמי לא גרסינן ליה דמאן דאית
ליה שכתב ליה ליה שמשש ימי
בראשית נבראו: **לידדי.** הקב"ה
בשכילו את משוררו ובמקומו את
לקבול על זאת: **שירס דודי לכרמו.** על כרמו: **כרס** הוה **לידדי**
בקרן בן שמן. כהן ישראל וזית השמיה מכל הארצות: **ועוסקו.**
בנה להם ערים בלירות מוקפות דלמיה וזכריה כעבדע דמתרגמין
עיוקא (שמות כ"ה): **ויסלקו.** כאדם המפנה אכנס מכרמו כלומר
פינה האומות מפניהם שלא יסבו באלים פן יחטו או אומות: **ויעשו**
שורק. נטעו גפנים משוחכות ולא זמורה אלא שרשין ענאן זה בית
המקדש שהוא שורשן ועיקרן שמחצנא לפני המקום: **ויכן מגדל**
כסוכו זה מוצב. העשוי כמגדל עז: **וגם יקב חלז בו.** בלחות
מגדל. יקב הוא צור חפור וכן עד יקבי המלך (זכריה ד') בית שיתא
דמגדל לשון שית ומערה פשוט' בלע"ז: **לוג.** ארובה שהיא מלמעלה
למטה: **בין כבש למזבח.** הכבש ארכו ל"ב ומשפיע ועולה ט' אמות
עד ששור למזבח ולא היה ראשו מחובר למזבח אלא אריר מעט
מפסיק ביניהם כדלמך בזבחים (דף קד.) ועשית עליותיך הבשר
והדם מה לא צוריקה אף כשר צוריקה הא למדת אריר ש בין כבש
למזבח ואותו אריר קרי בין כבש למזבח ולול היה בלחות אריר במעברו
של כבש בשמונה אמות מערבית של כבש שהכבש רחבו ט"ו אמה
ממורה למערב ואותו חלל שהנכסים יורדין לחומו שהן נעשין בדרומית
מערבית של מזבח ומוקף ארבע מחילות עד קרקעיתו וקרקעיתו של
לפת שיש ואין היין נבלע שם וכל נכרי יין של כל השנה יורדין שם.
והאי תנא ליה ליה שהיו שיטין יורדין עד תהום והכי אמרינן לקמן [ע"ז]
לית ליה ופליגי ארבעין: **פרחי כהונה.** ילדים כהנים: **יין קרוש.**
שנעפש וקרוש: **ושורפין אותו בקדושה.** במקום קדוש בעזרה ומתוך
השיטין מויליין אותו שלא יתמלאו השיטין מן הנסבין של קרבנות
הנזיר והיחיד טעוין נכסים חוץ מחטאת ואשם: **ושורפין אותו שאסורין**
בנהלה דקדש הוא: **שנאמר בקדש הסך.** הקיס שריפה לניסוכו:
מה

אסור דכתיב במכילתא בסוף פרשת וישמע יתרו לא חגגה אהרן גזית בו אין אמה בונה גזית אלא בונה גזית בהיכל ובקדש הקדשים ומה
אין מקיים ומקצות והגרנן וכל כלי כרול לא נשמע בבית בהכנותו בבית איתו נשמע אלמא במזבח אפילו כחון איתו נשמע וכן יסד רבינו אליהו
הזקן בלזכרתא אמת יהנה חכי אכני מוצב חוץ ובר כן נגזו ועבר והיינו יולין לחלק בין קודש שהוקדשו אכנס למזבח דערבן חולין לאחר
שהוקדשו אבל אין לרין דמשמע בפ' אהיה מקומן (וזהו ס' כ') שזנו אותם באכנס החלוקות כגון חלוקי אכנס מן הנחל שזכור הים וזכור
הים ונראה חלוקת משמש ימי בראשית ומיניה קשה דגבי בית המקדש כתיב אכן שלמה משפ נבנה ואמר ר' יהודה דהוה שמיר לבהמ"ק י:
אל תיקרב בראשית אלא בראשית. האי תנא ור' יוחנן סברי משמש ימי בראשית נבראו אבל אידך תנא דדריש וגם יקב חלז ליה ליה דמההוא
קרא דרש מוצב ושיטין למזבח בידי אדם הוה ובמילתיה גרסינן ועלי כרה דוד ומיניה קשה דר' יוחנן אדר' יוחנן דהכא סבר משמש
ימי בראשית נבראו דרש מעשה ידי אמן מעשה אומנותו של מקום ולקמן בפרק החליל (נ"ג) א"ר יוחנן כשעה שכרה דוד שיטין קפא הוה
ושמא אמוראי גינה ואליבא דר' יוחנן: **וישערו** שורק זה בית המקדש ויכן מגדל בתוכו זה סוכה וגם יקב חלז בו זה מוצב וקרי למזבח
ק' כחזו כלל הספרים זה גרסת הקוט' אבל בתוספתא גרים ויכן מגדל בתוכו זה היכל וגם יקב חלז בו זה מוצב וקרי למזבח

יקב לפי שמנסבין עליו את הין שמוילין מן היקבים ומריבויא דגם דרשין שיטין:

(א) זבחים ס"ב, (ב) [תוספת'
פ"ג ה"ד, (ג) (ס' משפיע
דף יא: [תוספתא משפיע
פ"ג ה"ד, (ד) ע"י לקמן נ"ג
רש"י ד"ה כשעה
(ס) [מנחתם ו' (ו) ו' ל"ל
שקלים יב"ד, (ז) [תענית
נ"ג, (ח) [וע"פ תוספות
ע"י כ"ג: ד"ה כשול
ותוספות ע"פ ס' ד"ה
אילת ותוספות זבחים נ"ד:
ד"ה אכנס ותוספות חולין
י"ת ד"ה ומ"ה].

תורה אור השלם

1. מה י"ז פסוק
בנעלים בת קריב חמוקי
ירכין כמו חלואים
משפיע יד אמן:
שיר השירים ו' ב'
2. בראשית קרא אלהים
את השמים ואת
הארץ: בראשית א א
3. (א) אשירה נא לידדי
שירת דודי לכרמו ברם
היה לידדי כפרן בן
שמן: (ב) ויגדוקו
ויסלקו ויעשו שורק
רוב מגדל בתוכו וגם
יקב חלז בו ויק' לעשות
ענבים חשש באשם:
ישעיהו ה א-ב
4. ונסבו רביעית חוץ
לכבש האחר בקדש
הסך נסך שבר ליה:
במזבח כ' ח

לעני רש"י

פושטין (פושטין), נוסה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones